

Iktatószám

Budapestre vonatkozó ujságcil

624.2

Szerző Hegyi Ö.

Cím Lánchid.

Forrás: Bpest

Bp.

1909 XI/20

(Idő)

(Köt. v. füz.)

hely

Idő

"1736/1849"

Személy

Helyszám

A Lánchid.

Budapest, nov. 19.

Kettős jubileumhoz ért a Lánchid, egykor világhírű s Magyarországnak ma is egyik legszebb és legnevesebb építménye. Most hetven éve, 1839 október végén, fogtak az építéséhez és hatvan esztendeje, hogy — 1849 november 20-án — ünnepiesen megnyitották.

Esztenőig folyt az országos agitáció, 1832-től 1839-ig, míg hozzá foghattak az első állandó dunai hid építéséhez és mikor megnyílt a hid, ezzel, mint Kossuth Lajos írta a »Pesti Hirlap«-ba: »egyszermind egy nagy elv lön szentesítve« — a polgári egyenlőség s az ország szerinte, e hid építésével »legelső lépést tón a terhek közös viselésére.«

Mikor Széchenyi István gróf első ízben kezdé barátai körében hangoztatni egy állandó hid építésének szükségességét, legelőbb akadtak kételkedők, akik nem hitték, hogy egy ilyen menykő nagy folyóra szilárd hidat lehetne huzni. Aztán néminemű kérdősködések estek a pénzügyi dolgokról is s mikor meghallották, hogy a hidon vámot kellene fizetnie mindenkinek, a nemes embernek is, egyszeriben meg volt a szentencia, hogy csak »anglikus hóbort« találhatott ki ilyet. Nemes uraimék áperte kijelentették, az öregje: hogy inkább Párkányig kocsizik s ott átszáll a repülő-hidon, úgy kerül Budára, semhogy vámot fizessen, a fiatalja: hogy inkább sose lássák többé a Horváth-kertet, meg a Laszlovszky-majort, annál kevésbé a Várszínházat, ahol ekkor már magyar színészek játszottak, a későbbi Nemzeti Színház jövőendő gárdája: a Nemzeti Színjátszó Társaság.

Igaz is. Azelőtt száz esztendővel nem állandó hid, de semmilyen se volt a Dunán, mégis megvoltak a pestiek s ha kinek kedve támadt Budát látni: átmehetett nyáron ringó ladik ölen, télen a jég hátán, ha éppen volt jég.

1736-ban azonban mégis került némi hid a Dunára. A repülő hid. Ámbátor nem nagyon repült, inkább csak lassudan járt, amint kötélén áthuzigálták az embereket és a barmokat szekerstől, hidastól. Állott pedig ez a hid 1767-ig az oláh templom, meg a Rudas-ürdő irányában. Pestnek ez a darab földje híres-nevezetes volt akkor országszerte. Vásárok alkalmával huszezer pár csizma is összeverődött itt a sátor-rudakon.

Mária Terézia idejében aztán kissé szilárdabb hid készült: hajóhid, amely nyugodott 46—47 hajón és előbb ivformáju vala, aztán egyenes. A 222 öl s négy láb hosszú, 4 öl s hat láb széles alkotmány előbb az Ó-hid — ma Türr István — utcánál állott, amely utca akkoron a Belváros legszélsőbb utcája volt, aztán 1788-ban elvitték a Nagy-hid — ma Deák Ferenc — utca végébe. Nagyra voltak vele a pestiek és a *Mindenes Gyűjtemény* pesti tudósítója az 1790. évi XI. levelében szükségesnek is tartja tudatni, hogy »A repülő hid helyett negyven hajókon vagyon a hid építve, mely most huszonötezer forintért árendában vagyon«. Biztonságos is volt a hid, mert ugyane *Mindenes Gyűjtemény* csak egy esetet tud, mikor a hid leszakada: 1775-ben, mikor »egyszerre 163 hizott ökröt« vittek át rajta. Nem mindig jártak által azonban a hidon hizott ökrök, sem egyszerre száz-

hatvanhárom, meg ezekből is csak tíz fult a Dunába, a többi kiuszott.

Ilyen jó hid lévén ez a hajóhid, nem lehet csodálkozni, ha némelyek akadékoskodásnak vették Széchenyi hánytorgatásait egy állandó hid irányában.

Igaz, hogy minden esztendőben szinte egy félesztendeig el volt zárva egymástól Pest és Buda, mert ősszel felvették a hajóhidat és jégzajláskor a ladikosok aranyakért se vittek át a vizen, de akkoriban egy-

mástól idegen s egymásra féltékeny volt a két város és nem nagyon szorultak egymásra. Csak a szegény magyar színészek panaszkodtak miatta, akiknek télen alig akadt közönségük s odafagytak a színházukhoz.

Széchenyi azonban nem az az ember volt, aki meghátrál az aggodalmasok előtt. Sűrűn írja cikkeit és a röpiratokat, melyekben bizonyítja az állandó hid szükségességét. A megszólások és a gyanúsítások se kedvetlenítették el.

Buzgalma összehoz egy »budapesti hid-egyesületet«, mely híven támogatja őt. 1832-ben megjárva Angliát, megjelenik gróf Andrássy György és gróf Széchenyi Istvánnak a buda-pesti hid-egyesülethez irányzott jelentése, midőn külföldről visszatérének, amely jelentés egy sereg új hívet szerzett. Mikor pedig már épült a hid, sőt a Lánchid s a nevetők, akik már előre látták, hogy fog lepottyanni az a láncon lógó hid, meggyanúsították a nemes gróft, hogy nyereszkeskedni akar a hiddal, letette Eötvös József bárónál a 320 kötvényét és kihirdette az ujságban, hogy eladja azokat: nosza vegyék meg, akik azt hiszik, hogy

leszakad a hid s mégis azt rebesgetik, hogy ő nyerni akar a kötvényeivel. Nem vevődött meg azonban csak harminc kötvény. A hid mégis elkészült. És nem is szakadt le. És Széchenyi nem nyert rajta.

1836-ban a rendek már törvénybe iktatják (XXVI. t. cikk) a dunai állandó hid felépítésének szükségét. Részvénytársaság alakul az építés költségeinek előteremtésére. A társaság elnöke és képviselője a duszgazdag Sina György báró. Sina neve ép ugy össze van forrva a Lánchiddal, mint az építő Clarké és Széchenyié, bátor kevesen emlegetik.

A Sina-család Törökországból jött hazánkba a XIX. század elején. Bankár volt az első Sina Simor György Arsztriában és nálunk. És nagy birtokszerező. Ebben azonban tultett apján a Lánchid-építető Sina, aki egész megyeré való földeket vásárolt össze Magyarországon és az osztrák tartományokban. Mikor meghalt, nyolevan millió forintot érő vagyont hagvott fiára, a harmadik Györgyre, akiben fiágon magva szakadt a családnak. Ez az utolsó Sina nagy jótévéje volt a Magyar Tudományos Akadémiának, melynek nyolevanezer forintot ajándékozott.

A hidépítő szerződést Sinával József nádor, mint az e végből kiküldött országos bizottság elnöke kötötte meg 1838. szeptember 27-én.

A szerződés legfontosabb és legérdekesebb pontjai : a 4-ik, mely szerint kilencvenhét év elteltével, ameddig Sináék szedik a vámot (fejenként egy kracjárt) »a hid a legjobb állapotban ingyen a nemzetnek» jut ; a 10. pont, mely kimondja, hogy »sem hajó, komp vagy csónak, sem gőzhajó, sem akármilyen más névvel nevezendő átjárási eszköz a két városok határában egyik partról a másikra átszállításul a részvénytársaság engedelmével nélkül pénzért jární nem engedtetik», végül a 21. pont, melyben a R. T. önzetlenül megengedi, hogy »azon esetben, midőn a természet a két várost jéghiddal megajándékozza, azt mindenki fizetés nélkül használhatja.»

(E helyütt megemlítünk a hid első »rendszabályai»-ból is egyet, a hatodikat : »A dohányzás a Lánchidon keményen tiltatik.»)

A szerződést helybenhagyta és megerősítette, becikkelyezte az országgyűlés (1840. XXXIX. teikk.). 1839 októberében pedig leverték a leendő hid első cölöpét. A cölöpök maguk is híresek. Hírét vette ugyanis az építésnek a londoni admirális és 1841-ben megtudakolta az építő művész : Clark Ádámotól, ki bátyja : Clark

William Clark volt, hogy hozzájárult a hid zárgát-dmiralitis, ő csak járta de nem hiszi,

hogy akadna Európában erre alkalmas fa. Clark pedig sietve tudatta, hogy mégis van — Magyarországon. Ő a bródi határőrezred erdjéből vágatott tizenkét öles cölöpöket. A vas alkotó részeken kívül a hid többi anyaga is hazulról került ki, a kőanyagának nagy része pedig maga a pesti kőbányából.

1842 augusztus 24-én volt a hid alapkövének letétele a hid pesti oldalán. Ott volt a király képviselője : Károly főherceg, a nádor, a felesége és Erzsébet főhercegnő, továbbá a primás, az országbíró, a tárnokmester, a rendek s a megyék kiküldöttjei és tömentelen néző.

Szinte ugy tetszik, mintha ma lett volna az az ünnepség, mikor olvassuk Kossuth Lajos lapjának : a »Pesti Hirlap»-nak tudósításában : »A vendégek megvalának kérve, hogy minden szerencsétlenség és zavar elkerülése végett ne terheltesenek magokat a szabott rendhez pontosan tartani, mit a közönség *ma ne patrio* meg is tón, mert a tolás, rugás, taszigálás a bemenetnél valóban betű szerint irgalmatlan vala.»

Ágyulövés birdette az alapkö letételét s a pesti jurátusok örömben összeöleltek az utcán a budai svábokkal.

1848-ra elkészült a Lánchid. Ekkor huzták fel a hidat tartó két roppant láncot. S a másodiknál nagy szerencsétlenség is történt. A lánc vontatása közben meglazult a csigán lévő kisebb lánc, majd leszakadva egy szeme, lerántotta a hid láncát is, mely estében harminc embert agyonütött. Hamarosan használatba is vették a hidat, még a megnyitás előtt, mert a császáriak 1849. április 23-án felégették a hajóhidat az ostromra készülő honvédek előtt s ezentul a Lánchid volt a főközlekedési eszköz a két város közt.

Buda ostroma s a későbbi szomorú napok elhalasztották a hid megnyitását. Közben pedig majd el is pusztult a hid.

Ismeretes, hogy mikor honvédeink elfoglalták Budavárát, Allnoch tüzérezredes Hentzi parancsára fel akarta robbantani a Lánchidat. Szerencsére Allnoch kikérte Clark, az építőművész véleményét arra nézve, hogy mi módon kellene elhelyezni a puskaport s a művét féltő építész olyan tanácsot adott, melylyel megmentette a hidat. Csak néhány láncszem görbült el a hid budai oldalán az északi pillér mellett, a merénylő azonban életét vesztette. Es még

kevésbé a ott a hidnak az melynek nyoma máig látható a pesti pillér Buda felőli oldalán a bal sarokban.

Büszkén áll a könnyű, finom hid, az első állandó hid, mely az öreg Duda fölé borult, a hid, melyet meglátni a derék, jó vidékieknek máig leghőbb vágya. Es örzi szeretetünk tán még jobban, mint a lócsei szobrászművész : Marschalko János négy híres nyelvetlen oroszlánja.

Hegyi Ödön.

			Idő
			Személy
			Helyszám
(Idő)		(Köt. v. füz.)	